

Mendyk L.V. Legal nature of the responsibility for lisoporushennya in Ukraine.
- Article.

This article analyzes the content and features grounds of legal liability for the legislation of Ukraine. As a result of the study the author proposes some changes to the legislation of Ukraine on legal liability for the forestry violation.

Key words: legal responsibility, the meaning of legal responsibility, positive responsibility, retrospective legal liability, offense.

УДК 349.6

І. О. Онищенко

здобувач кафедри цивільного та господарського права і процесу Івано-Франківського факультету Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКОНОДАВСТВІ ТА НАУЦІ

Інформація проникла у всі сфери суспільного життя. Не виключенням є й галузь охорони навколишнього природного середовища, адже інформаційна відкритість в сфері екології має стати нормою в умовах сьогодення.

Для нашої держави питання екологічного інформування, визначення правового режиму поширення екологічної інформації є надзвичайно важливими. В останні кілька років істотно зменшилася кількість висвітлення засобами масової інформації проблематики інформаційного забезпечення в порівнянні з кінцем ХХ століття, що зумовлено, в першу чергу, соціальними змінами та масштабною експлуатації природних ресурсів. Саме тому питання поширення екологічної інформації набуває особливої актуальності.

На початку ХХІ ст. в Україні зріс інтерес і науковців до питання

екологічної інформації. Слід відмітити, що проблемі екологічного інформування приділяли і приділяють увагу ряд вчених, зокрема, В. І. Андрейцев, Г.В.Анісімова, Г. І. Балюк, В.Д. Басай, М.М. Бринчук, С. П. Гавриш, А. П. Гетьман, В. І. Гордєєв, І. І. Каракаш, М. В. Краснова, В. В. Костицький, Н. Р. Малишева, В. Л. Мунтян, М. І. Малишко, В. К. Попов, Б. Г. Розовський, В. С. Шахов, Ю. С. Шемшученко, М. В. Шульга та ін. Водночас, різноманітність відносин у сфері інформування зумовлює необхідність більш ґрунтовного дослідження проблематики інформаційного забезпечення охорони довкілля. Тому метою даної статті є з'ясування поняття і особливостей екологічного інформування в Україні.

Проблемі інформаційного забезпечення охорони навколишнього природного середовища присвячено й ряд нормативно-правових актів в Україні. При цьому законодавство в галузі екологічного інформування, будучи спрямованим на правове регулювання еколого-інформаційних відносин, визначає основи інформаційного забезпечення екологічної сфери в цілому – порядок надання, одержання екологічної інформації, її обороту тощо [1, с.11].

Конституція України надає право кожному на вільний доступ до відомостей про стан довкілля, а, отже, згідно положень Основного закону, інформування населення країни є гарантією такого доступу [2].

Визначальними при регулюванні відносин в сфері екологічного інформування є Закони України «Про інформацію» [3], «Про доступ до публічної інформації» [4], які розглядають екологічне інформування через призму права на інформацію, закріплюючи обов'язок державних органів щодо пошуку, отримання, зберігання та поширення відомостей про стан довкілля.

Не заперечуючи ролі і впливу інформаційного права і законодавства на правове регулювання еколого-інформаційних відносин, необхідно зазначити, що ці відносини безпосередньо не підпадають під власне сферу дії інформаційного права. У системі інформаційного права в загальній частині зосереджуються норми, що встановлюють основні поняття, принципи, правові форми і методи правового регулювання

діяльності в інформаційній сфері, порядок і умови доступу до інформації [1, с.11].

Закон «Про охорону навколишнього природного середовища» в ст. 25-1 закріплює обов'язок спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, його органів на місцях, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організації, діяльність яких може негативно вплинути або впливає на стан навколишнього природного середовища, життя і здоров'я людей, забезпечувати вільний доступ населення до інформації про стан навколишнього природного середовища [5]. Крім того, вказаний нормативно-правовий акт містить норми, що закріплюють й право громадян на отримання відомостей про стан навколишнього природного середовища. Таким чином, законодавець розглядає інформування в сфері охорони довкілля як функцію спеціально уповноваженого державного органу виконавчої влади з забезпечення вільного доступу до відомостей про стан довкілля та як гарантію здійснення права на екологічну інформацію.

Інші нормативно-правові акти в сфері охорони довкілля не розкривають зміст поняття екологічного інформування, а лише закріплюють принцип гласності при проведенні певних екологічно значимих дій, право громадян на отримання повної, достовірної інформації або відповідальність за несвоєчасне, не повне чи недостовірне поширення інформації про стан природних ресурсів. Галузеве законодавство визначає інформаційне забезпечення в сфері охорони довкілля й через призму заходів, що повинні здійснюватися для забезпечення належного рівня поінформованості громадськості, серед яких слід виділити екологічний моніторинг, стандартизація, облік тощо.

Отже, екологічне та інформаційне законодавство містить норми, що регулюють відносини в сфері доступу до відомостей про стан довкілля, закріплюють захист права громадян на екологічну інформацію. Крім того, слід враховувати, що чинне екологічне законодавство, включаючи закони і підзаконні нормативні правові акти, не дозволяє в повній мірі дати визначення інформаційного забезпечення охорони навколишнього природного середовища.

В цілому діюче українське законодавство в сфері екологічного інформування є фрагментарним, часто суперечливим, що, в свою чергу, не забезпечує належного регулювання суспільних відносин в даній сфері. Законодавець розглядає інформаційне забезпечення охорони навколишнього природного середовища як функцію державного управління, як гарантію забезпечення доступу громадськості до інформації про стан довкілля та як вид поширення екологічної інформації, проте не розкриває їх зміст.

У науці проблема інформаційного забезпечення охорони навколишнього природного середовища теж залишається відкритою. Ряд науковців вважають, що функція інформування про стан навколишнього природного середовища (екологічне інформування) являє собою діяльність уповноважених державних органів виконавчої влади, спрямовану на забезпечення доступу до наявних, відкритих, повних і достовірних відомостей про події, явища, предмети, факти, процеси у сфері використання, відтворення природних ресурсів, комплексів, охорони довкілля, забезпечення екологічної безпеки [6, с.170]. Проте, на наш погляд, екологічне інформування полягає не лише у забезпеченні доступу до відомостей про стан довкілля, але й у їх збиранні, обробці та зберіганні.

Ю.С. Шемшученко в підручнику «Екологічне право» дає наступне визначення екологічного інформування – це одна з основних гарантій реалізації конституційного права особи на вільний доступ до інформації про стан довкілля і полягає у доведенні до заінтересованої громадськості, органів та осіб, які приймають управлінські та інші рішення, екологічної інформації [7, с.270]. На нашу думку, дане визначення найбільш повно характеризує спрямованість відносин у сфері інформаційного забезпечення охорони навколишнього природного середовища, оскільки будь-яка діяльність державних органів повинна бути спрямована на забезпечення належного рівня поінформованості громадськості про екологічні проблеми. Водночас, у розглянутому визначенні не розкрито зміст такої діяльності.

Досліджуючи у своїх працях проблему екологічного інформування

Г.В. Випханова використовує поняття «правовий механізм інформаційного забезпечення в сфері природокористування та охорони навколишнього природного середовища», який розглядає як систему правових засобів, опосередкованих правовими нормами екологічного, інформаційного та інших галузей права, спрямованих на правове регулювання еколого-інформаційних відносин (суспільних відносин, що виникають у процесі природокористування і охорони навколишнього середовища, пов'язаних з екологічною інформацією та еколого-інформаційними процесами), а також забезпечують ефективний правовий вплив на учасників цих відносин з метою реалізації їх екологічних прав, включаючи право на інформацію про стан навколишнього середовища [1, с.11].

Окремі науковці розглядають проблеми екологічного інформування через призму права громадян на достовірну інформацію про стан навколишнього середовища. Так, А.С. Аліхаджієва вважає, що інформаційне забезпечення в сфері охорони довкілля є одним із засобів і гарантій права громадянина на сприятливе навколишнє середовище [8, с.14]. Слід зазначити, що такі підходи не повинні виключати самостійність права на достовірну інформацію про стан навколишнього середовища. Це важливо не тільки для реалізації цього права, але й права на екологічну інформацію в цілому, інформаційного забезпечення сфери природокористування та охорони навколишнього середовища. Дійсно забезпечити право на сприятливе навколишнє середовище неможливо поза інформацією про її стан, рівень забруднення природних ресурсів, інших екологічних відомостей, одержуваних при здійсненні екологічного моніторингу та інших еколого-правових заходів [1, с. 17].

Ключовим у визначення сутності та змісту інформаційного забезпечення охорони довкілля є поняття «інформація», «забезпечення» та «довкілля». Тому вважаємо за необхідне більш детально проаналізувати ці категорії.

Тлумачний словник Даля вказує, що інформація (від лат. *informatio* - роз'яснення, виклад) – це відомості, що передаються людьми усним, письмовим або іншим способом (за допомогою умовних сигналів, технічних засобів і т.д.) [9].

Словник української мови визначає інформацію як відомості про які-небудь події, чиюсь діяльність та ін., повідомлення про щось [10, с.117].

Інформація – це дані про осіб, предмети, факти, події чи явища, процеси, що передаються від одного об'єкта до іншого, незалежно від форми їх представлення [11, с.145].

В юридичній енциклопедії закріплено наступне визначення поняття «інформація» – це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються в суспільстві й державі та навколишньому природному середовищі [12, с. 717].

Таким чином, якщо інформація – це дані про ті чи інші факти з наступним їх доведенням до відома громадськості, то інформаційне, відповідно, означає те, що містить певну інформацію, відомості про ті чи інші події та явища, які передаються від одного об'єкта до іншого.

Термін «забезпечення» теж має досить широке значення. Характеризуючи його, можна сказати, що це є створення надійних умов для здійснення, гарантування, захисту, охорони будь-кого або чого-небудь від небезпеки [13, с.82]. В українській мові термін «забезпечення» означає «дія за значенням забезпечити». Забезпечувати, в свою чергу, об'єднує два напрямки змістовного пояснення обраного терміну: 1) надавати кому-небудь достатні засоби для існування; 2) захищати, охороняти кого-небудь від небезпеки [14, с.375].

Термін «забезпечення» в інформаційній сфері визначає ті можливості, що отримує особа при здійсненні свого права на інформацію.

Великий тлумачний словник визначає інформаційне забезпечення як забезпечення необхідною інформацією, організація банків даних [12, с.727].

Під інформаційним забезпеченням також розуміють процес задоволення потреб в інформації, що базується на застосуванні спеціальних засобів і методів її одержання, опрацювання, нагромадження і видачі в зручному для використання вигляді [15].

Інформаційне забезпечення чи інформаційна діяльність – постійне

систематичне збирання та оброблення записаної інформації з метою її зберігання, пошуку, використання чи пересилання, що виконується будь-якою особою чи організацією [14, с.375].

Отже, інформаційне забезпечення – це порядок надання інформації, який встановлюється законодавством та полягає у задоволенні одного з основних прав особи інформувати, повідомляти про що не будь, доводити до відома.

При визначенні інформаційного забезпечення охорони довкілля необхідно враховувати і специфіку екологічних відносин, що виникають в інформаційній сфері.

Навколишнє природне середовище (довкілля) – це всі живі та неживі об'єкти, що природно існують на Землі або в деякій її частині. Таким, чином, у сфері охорони навколишнього природного середовища інформаційне забезпечення набуває специфічних характеристик. Це пояснюється тим, що довкілля – це об'єкт, який потребує особливої охорони, а відносини, що виникають в цій сфері набувають специфічних характеристик. Пріоритетність відносин в галузі охорони природи перед іншими обумовлює особливий підхід законодавця до їх врегулювання. Діяльність держави спрямована на охорону навколишнього природного середовища, водночас, покликана забезпечити і захист життєво важливих інтересів людини.

Визначення інформаційного забезпечення охорони навколишнього природного середовища, на нашу думку, повинно відображати не лише основні інформаційні характеристики, але й специфіку екологічної інформації (її зміст, особливості), порядок збору, обліку та розповсюдження (екологічний моніторинг, екологічні облік та звітність, державні реєстри та кадастри).

Отже, інформаційне забезпечення охорони навколишнього природного середовища – це порядок забезпечення необхідною екологічною інформацією, що базується на застосуванні спеціальних засобів і методів її збирання, обробки, зберігання та поширення, який включає механізм реалізації права громадян на екологічну інформацію та діяльність державних органів в даній сфері. Екологічне інформування являє собою врегульовану нормами українського законодавства функцію

державного управління, що полягає в обов'язку органів влади збирати, зберігати та поширювати відомості про стан довкілля з метою задоволення інформаційних потреб громадськості та, водночас, виступає гарантією права громадян на екологічну інформацію.

Таким чином, інформаційне забезпечення в сфері охорони навколишнього природного середовища є одним з основних елементів здійснення обов'язку держави створити сприятливі умови для життя і здоров'я людей. Без достовірної та повної інформації про стан довкілля неможливо говорити про належне здійснення інших екологічних прав особи. Так, право на екологічну інформацію є тим правом особи, що сприяє реалізації її права на благополучне довкілля, і саме тому займає особливе місце серед основних прав і свобод громадян, характеризуючи ступінь розвиненості сучасної демократичної держави. Поінформованість громадськості підвищує правосвідомість людей і розуміння ними екологічних проблем [16, с.3].

Як бачимо, неоднозначні розуміння поняття екологічного інформування науковцями, відсутність чіткого законодавчого визначення даного поняття зумовлюють складність у застосуванні даного терміну. На законодавчому рівні необхідно чітко визначити процедуру поширення інформації про стан довкілля, закріпити функції державного управління в сфері екологічного інформування та гарантії реалізації громадянами права на вільний доступ до інформації про стан навколишнього природного середовища.

Література

1. Выпханова Г. В. Правовые проблемы информационного обеспечения природопользования охраны окружающей среды: дис. доктора юридических наук : 12.00.06 / Выпханова Галина Викторовна. – Москва, 2009. – 466 с.
2. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР з наступними змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Про інформацію: закон України від 02 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ з наступними змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст.650.
4. Про доступ до публічної інформації: закон України від 13 січня 2011 року №

2939-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст.314.

5. Про охорону навколишнього природного середовища: закон України від 25 червня 1991 року № 1264-ХІІ з наступними змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст.546.

6. Гетьман А. П. Екологічне право України : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / А. П. Гетьман, М. В. Шульга. – Харків: Право, 2005. – 328 с.

7. Шемшученко Ю. С. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / Ю. С. Шемшученка. – К. : ТОВ “Видавництво “Юридична думка”, 2008. – 720 с.

8. Алихаджиева А. С. Правовой механизм реализации права граждан на благоприятную окружающую среду : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 “Природоресурсное право; аграрное право; экологическое право” / А. С. Алихаджиева. – Саратов, 2003. – 26с.

9. Тлумачний словник Даля [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slovoznanie.ru>.

10. Словник української мови. У 20 томах. Український мовно-інформаційний фонд НАН України; [за ред. В. М. Русанівського]. – К. : Наукова думка, 2010 –Т.4. I – М. — 911 с.

11. Большая энциклопедия: в 62 томах. – М.: Терра, 2006. – Т.19. Индустриальные масла. – 890 с.

12. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1999. – Т.2. Д – Й. – 744 с.

13. Чуйко З. Д. Конституційно-правовий механізм забезпечення національної безпеки України / З. Д. Чуйко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – № 8. – 2006. – С. 81–89.

14. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К., Ірпінь : Перун, 2007. – 1736 с.

15. Бондаренко Є.Д. Особливості інформаційного забезпечення торговельного підприємства / Є.Д. Бондаренко / П’ята всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція “Актуальні проблеми сучасної науки”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.intkonf.org>.

16. Карху О. С. Юридическая ответственность за нарушение законодательства об экологической информации : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 “Природоресурсное право; аграрное право; экологическое право” / О. С. Карху – М., 2004. – 24 с.

Анотація

Онищенко І. О. Поняття інформаційного забезпечення охорони навколишнього природного середовища в законодавстві та науці. – Стаття.

Стаття присвячена дослідженню поняття інформаційного забезпечення охорони навколишнього природного середовища в Україні. На основі аналізу

положень законодавства та праць науковців виведено поняття екологічного інформування.

Ключові слова: охорона навколишнього природного середовища, інформування, екологічна інформація, екологічне законодавство.

Аннотація

Онищенко И. А. Понятие информационного обеспечения охраны окружающей среды в законодательстве и науке. – Статья.

Статья посвящена исследованию понятия информационного обеспечения охраны окружающей природной среды в Украине. На основе анализа норм законодательства и работ ученых выведено понятие экологического информирования.

Ключевые слова: охрана окружающей среды, информирование, экологическая информация, экологическое законодательство.

Summary

Onyshchenko I. O. The concept of information support of environmental protection in law and science. – Article.

The article investigates the concept of information support of environmental protection in Ukraine. Based on the analysis of legislation and works of scholars derived the concept of environmental informing.

Key words: environmental protection, informing, environmental information, environmental legislation.

УДК 349.6

О.О. Томин

кандидат юридичних наук,

суддя апеляційного суду

Івано-Франківської області

**ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФАУНІСТИЧНИХ
СЕРВІТУТІВ В УКРАЇНІ**